

Blahoslav Zbořil
Několik poznámek k projevu prof. Fr. Krejčího¹
(Česká mysl 1931, s. 72-73)

Pan prof. Krejčí nařká si na poměry v naší filosofii a ostře je kritizuje. Má jistě ve mnohém pravdu. To, co se u nás děje, nesvědčí zrovna o rozmachu filosofie; originálního, samostatného myšlení je dnes velice málo. – Maloměstský ráz naší filosofie zaráží; nejlépe je patrný v tom, jak se naši filosofové koří před cizinou. Kdo je za hranicemi pochválen, nebo si donese nějaké vysvědčení z ciziny, ten u nás samozřejmě platí už za kvalifikovaného a tak je poměr mezi námi a cizinou podobný jako mezi maloměstem a velkoměstem. A potom, to osobní osočování, jakého jsme stále svědky, odporné sbírání klepů, maloměstská pýcha, nedůtklivost, která každou polemiku změni v osobní útok, to jsou jistě nemožné poměry, a je nejdříve načase, aby se tu něco v podstatě změnilo. Copak jsme se, až na čestné výjimky, nic nenaučili ze světoobčanství a velkorysosti Masarykovy, copak si nevšímáme, jak se jinak polemizuje např. ve Francii nebo v Německu? Tu bychom se měli učit věcnosti, slušnosti a také úctě k odpůrci. Že se Ruch filosofický znehodnotil svým způsobem polemiky a neslušného napadání prof. Krejčího v očích všech slušných lidí, netřeba ani uvádět. Jeho redaktoři se sami ponížili v očích veřejnosti, slyšet je to ze všech stran. Copak je to vůbec možné, aby se opravdový filosof dovedl snížit k takovým invektivám? Směšné je, že se v tomto časopise za každou pochvalu z nepřátelského tábora, na nějž se jinak háže bláto, přímo děkuje. Copak už nemáme ani trochu hrdosti v sobě? Je nanejvýš nutno, aby se Česká mysl nedala strhnout k podobnému tónu a zachovala si svůj ráz vědeckého časopisu, nemají-li nám naše filosofické revue sloužit k hanbě, místo ke cti.

Myslí-li pan prof. Krejčí, že na něho nikdo už nic nedá a z jeho úsudku si nic nedělá, pak je asi na omylu. Práví-li, že z pozitivistů zůstává jako poslední mohykán sám, pak to snad nemyslí vážně. Jsou přece na dalších univerzitách profesori pozitivisté (In. A. Bláha, J. Tvrдый, J. Král, O. Chlup, F. Šeracký). Že se někteří z nich zabývají více psychologii nebo sociologií, není tu rozhodující. Ale na jedno neměl pan prof. Krejčí ve svých rozhledech zapomenout, že lze mluvit u nás už o nejmladší pozitivistické generaci, generaci jeho žáků, třebaže jsou rozstříknuti po republice a sotva se znají. Jestliže někteří z nich odpoutávají se od svého učitele a jdou, nebo pokoušejí se jít po svých cestách, je to jen důkazem, že pozitivismus, ve smyslu střízlivé, kritické filosofie, opírající se o vědy, není u nás zrovna na ústupu a má možnost rozvoje. Loňského roku prof. E. Rádl prohlásil po debatě ve Filosofické jednotě v Brně, že stále pozoruje, jak je u nás pozitivismus silný. A úsudek prof. Rádla, který buší do pozitivismu, kde jen může, a naráží stále na mocný odpor, může nám tu být směrodatný. Prof. Krejčí ve svých přednáškách, stejně jako v seminářích, nedovedl své posluchače oslňovat, a tak nesoustředil kolem sebe zástup vyznavačů, kteří přísahají na slova mistrova a dělají mu obránce, jako se to například podařilo prof. E. Rádlovi, a ještě více se to daří teologovi J. L. Hromádkovi. Tím si vysvětlíme jeho pocit osamocení; není těch, kteří by se za filosofii F. Krejčího bili. Ale prof. Krejčí vedl své žáky k samostatnému kritickému myšlení a samostatné vědecké práci. Že se toto jeho úsilí setkalo se zdarem, nebude, doufám, u nás nikdo popírat. Že někteří žáci Krejčího, jako Čestmír Stehlík, předčasně zemřeli, není jeho vinou. O pozitivismus u nás netřeba mít obavy. Střízlivý, kritický směr byl vedle více básnického ve filosofii od počátku a střídavě bude jeden nebo druhý nabývat vrchu. Je-li u nás tomu také tak, není v tom nic nezdravého. Není to nejhlavnější, bude-li u nás převládat pozitivismus, či idealismus, nejvíce záleží na tom, *jaký* pozitivismus a

jaký idealismus. A tu jsou výtky prof. Krejčího, činěné dnešní filosofii, celkem oprávněné. Chybí nám velkorysost, systematicčnost a samostatnost myšlení. Tyto vady postřehli ostatně i jiní kritikové současné naší tvorby filosofické. Ale v jedné věci s Krejčím souhlasit nelze. Že by antipozitivismus (jak Krejčí tento směr nazývá) byl jen pod vlivem amerického pragmatismu, není, myslím, správné. Byl tu i mocný vliv německého novokantismu a orientální mystiky. Že tu hrály velkou roli neutěšené poválečné poměry, má Krejčí pravdu.

¹ František Krejčí patřil v České mysli k nejpilnějším recenzentům publikací domácích, zahraničních i přeložených. Čas od času tu otiskoval také „rozhledy po české filosofii“ – souborné recenze, obvykle spojené se zamyšlením nad stavem českého filosofického života. Zbořilův příspěvek je odpovědí na Krejčího Rozhledy po české filosofii ve 4. čísle České mysli 1930.